What Women Want:

The Wife of Bath's Tale
Geoffrey Chaucer

Studenten: Erin van Bragt (3466930)
Zara Mansourova (3495620)

Docenten: Frank Brandsma
José van der Helm

Inleverdatum: woensdag 13 april 2011

Cursus: Het Literaire Erfgoed

Inhoudsopgave

1.	**Introductie voor de docent**	**2**
1.1	Introductie	2
1.2	Lesdoel	3
1.3	Samenvatting The Wife of Bath's Tale	4
1.4	Achtergrondinformatie Geoffrey Chaucer	6
2.	**Les**	**11**
2.1	De les in het kort	11
2.2	Introductie	11
2.3	Het lezen van het eerste gedeelte van de tekst	13
2.4	Discussie over het antwoord op de vraag van de koningin	14
2.5	De jongens vertellen	15
2.6	Het lezen van het tweede gedeelte van de tekst	15
2.7	Discussie over het antwoord van de ridder	17
2.8	De meisjes vertellen	17
2.9	Het lezen van het derde gedeelte van de tekst	18
2.10	Klassikale discussie	19
3.	**Literatuurlijst**	**20**
4.	**Bijlagen:**	
4.1	Bijlage 1: Nederlandse vertaling van het verhaal van de vrouw uit Bath in poëzie (apart bestand)	
4.2	Bijlage 2: Middelengelse versie van het verhaal van de vrouw uit Bath in poëzie (apart bestand)	

1. Introductie voor de docent

1.1 Introductie

Beste docent(e)(n),

Hierbij treft u een lesplan aan dat u kunt gebruiken bij de les over Middeleeuwse literatuur bij het vak Engels. U krijgt al het materiaal kant en klaar aangeleverd. Het verhaal vindt u in de bijlagen. De Nederlandse versie krijgt u aangeleverd in poëzie. de Engelse versie krijgt u ook in poëzie aangeleverd. De Engelse versie in poëzie is geschreven in het Middelengels. U kunt deze versie gebruiken om de leerlingen te laten zien hoe het verhaal er oorspronkelijk uitgezien heeft.

Dit lesplan gaat over een verhaal uit de *Canterbury Tales* van Geoffrey Chaucer. Het gaat om The Wife of Bath's Tale. Als eerst treft u het lesdoel van deze les aan. Hierna bevindt zich in dit lesplan achtergrondinformatie over Geoffrey Chaucer. Dit krijgt u zodat u antwoord kunt geven op eventuele vragen van leerlingen over de auteur van de tekst. U krijgt ook een samenvatting van The Wife of Bath's Tale. Dit krijgt u zodat u uzelf alvast voor kunt bereiden op eventuele vragen van leerlingen.

Hierna krijgt u het eigenlijke lesplan. Voor u hebben wij punt voor punt een les in elkaar gezet. We beginnen met een korte samenvatting van de les. Zo heeft u een snel overzicht van wat er gaat gebeuren. Hierna krijgt u een uitgebreide beschrijving waarin precies staat wat er in de aparte delen van de les moet gebeuren. Wij hopen dat onze les de interesse van de leerlingen zal wekken en dat zij meer Middeleeuwse verhalen gaan lezen.

Veel succes met het uitvoeren van het lesplan.

Met vriendelijke groet,
Zara Mansourova en Erin van Bragt

1.2 Lesdoel

Het lesdoel van deze les is dat de leerlingen de link kunnen leggen tussen de Middeleeuwen en het heden. Dit lesplan gaat over een verhaal dat gaat over vrouwen. Veel leerlingen denken bij de Middeleeuwen aan onderdrukking van de vrouw. Aan het einde van deze les zullen zij geleerd hebben dat dit stereotype beeld van de vrouw in de Middeleeuwen niet juist is. De vrouw werd niet onderdrukt zoals in dit verhaal blijkt. Vrouwen konden ook macht hebben. Volgens de vrouw uit Bath wilden vrouwen het liefst de macht over de man hebben binnenshuis. De lelijke, oude vrouw heeft deze macht over de ridder, zoals aan het

einde van het verhaal blijkt. Door deze les te volgen krijgen de leerlingen een verhoogd genderbewustzijn en leren zij dat niet alles wat zij denken over de Middeleeuwen daadwerkelijk zo was. De leerlingen zullen veel van hun kennis over de Middeleeuwen uit films hebben gehaald. Hierdoor hebben zij stereotype beelden hierover. Ons doel is om de leerling te laten zien dat ze niet alles moeten geloven wat er in films gebeurt en zelf misschien op onderzoek moeten gaan. Wij hopen ook door deze les de interesse van de leerling voor literatuur uit de Middeleeuwen op te wekken.

1.3 Samenvatting The Wife of Bath's Tale

Allison, de zesde persoon in het gezelschap bij de pelgrimstocht, mag het volgende verhaal vertellen. Het begint als volgt:

Er was eens een ridder aan het hof van koning Arthur. Op een dag reed deze ridder vlakbij de waterkant zonder gezelschap toen hij een jonge vrouw voor zich uit zag lopen. Ze was ook alleen. Hij maakte misbruik van de situatie en verkrachtte haar. Ze probeerde zich nog te verzetten, maar hij was te sterk voor haar. De zondige daad van de jonge ridder zorgt voor veel oproer en kritiek aan het hof, waardoor koning Arthur opdracht geeft om deze ridder te onthoofden. Maar de koningin en de rest van de vrouwen aan het hof nemen het voor de ridder op. Koning Arthur laat daarom aan zijn vrouw over om te oordelen wat de beste straf voor de ridder is. De koningin geeft hem nog een kans met een uitdaging om er achter te komen wat vrouwen het meeste naar verlangen. Voor deze opdracht krijgt de ridder één

jaar en één dag de tijd voor om daar achter te komen. Nadat zijn tijd verlopen is, moet hij plechtig beloven terug te keren met het juiste antwoord. Indien zijn antwoord niet het juiste blijkt te zijn, staat hem de dood te wachten.

De ridder zucht en met veel twijfel en angst gaat hij op pad. Hij probeert in alle dorpen en steden vrouwen te vragen naar het juiste antwoord. Wat is het dat vrouwen het meeste naar verlangen, vraagt hij aan elke vrouw. Maar iedere vrouw geeft hem een ander antwoord. Sommige beweren dat vrouwen het meest van geld houden, anderen zeggen dat ze juist eer waarderen, anderen zeggen weer dat ze het meeste van seks houden, anderen weer van vrijheid en onafhankelijkheid. Uiteindelijk zegt Allison (de vrouw uit Bath) dat vrouwen het meeste als discreet en geheimzinnig beschouwd willen worden, hoewel ze beweert dat een dergelijk antwoord duidelijk niet waar is, aangezien geen enkele vrouw een geheim kan bewaren.

Na een jaar heeft de ridder nog steeds het juiste antwoord niet gevonden. Op zijn terugweg naar het hof rijdt hij door een woud waar hij een grote groep dansende vrouwen ziet. Hij besluit om aan hen de vraag ook te stellen, maar wanneer hij dichterbij komt, verdwijnt de groep dansende vrouwen en blijft er alleen een oude, lelijke vrouw achter. Ze vraagt de ridder of zij hem van dienst kan zijn. Ten einde raad vertelt hij haar zijn verhaal en vraagt haar om hulp en belooft haar te belonen als zij hem helpt. De oude vrouw wil hem graag helpen, maar dan wel op één voorwaarde, hij moet alles doen wat zij hem vraagt. Op zijn woord van eer belooft hij haar dat en samen vertrekken ze naar het hof van koning Arthur en zijn vrouw. Nadat de ridder het juiste antwoord geeft, namelijk dat wat vrouwen het meest verlangen is de baas te zijn over hun man of geliefde, verleent de koningin hem gratie. De ridder wordt vrijgepleit, maar op dat moment komt de oude vrouw naar

voren en wil haar verzoek laten inwilligen. Zij wil dat de ridder met haar trouwt. Hij heeft geen enkele keuze, omdat hij haar beloofd heeft alles te doen wat zij hem vraagt. Tevergeefs smeekt hij haar om een andere gunst te vragen, bijvoorbeeld zijn bezittingen aan te nemen, maar niet zijn lichaam. Maar ze weigert toe te geven en op het einde is hij gedwongen om toch in te stemmen. Ze trouwen en later in het huwelijksbed blijft de ridder zich ellendig voelen. Terwijl ze in bed liggen, vraagt de vrouw aan de ridder waarom hij zo droevig is. Hij antwoordt dat hij zich schaamt voor zo'n lelijke, oude echtgenote. Ze voelt zich niet beledigd en legt hem de keuze voor. Wil je dat ik knap en ontrouw ben of lelijk en trouw? De ridder zegt dat hij op haar besluit vertrouwt en laat haar kiezen wat zij denkt dat het beste is. Het antwoord van de ridder maakt de oude vrouw gelukkig en omdat zij blij is met de macht over haar man, wordt ze zowel mooi als trouw. Het stel heeft nog een lang en gelukkig huwelijk, waarin de vrouw volledig gehoorzaam wordt aan haar echtgenoot.

1.4 Achtergrondinformatie Geoffrey Chaucer

Chaucers biografie

Canterbury Tales is het bekendste werk van Geoffrey Chaucer. Hij was een laat 14e eeuwse Engelse dichter. Over zijn persoonlijke leven is weinig bekend en over het onderwijs die hij genoten heeft is zelfs nog minder bekend. Wel weten we dat Chaucer in 1340 in London is geboren. Hij was de enige zoon in zijn rijke familie. Zijn

vader was een wijnhandelaar en werd nog rijker toen hij geld erfde van familieleden die gestorven waren tijdens de pestplaag van 1349. Daarom kon de familie zich permitteren om de jongen Geoffrey van een goede opleiding te voorzien. De familie stuurde hem naar de gravin van Ulster om daar als hofjonker te dienen. Dit betekende dat Geoffrey niet hetzelfde beroep hoefde uit te oefenen als zijn voorouders. Uiteindelijk begon Chaucer de man (Prins Lionel, de zoon van koning Edward III) van de gravin te dienen. Ook is Chaucer voor een groot gedeelte van zijn leven werkzaam geweest in het leger als soldaat en diplomaat (vanwege zijn talenkennis van Frans, Italiaans en vele andere talen) tijdens de honderdjarige oorlog tussen Frankrijk en Engeland. Door zijn diplomatieke reizen is hij vaak in Italië geweest, waar hij vermoedelijk Boccaccio heeft leren kennen, die zijn schrijven heeft beïnvloed. Behalve Boccaccio zijn Petrarca en Dante ook van invloed geweest op zijn latere werk.

Rond 1378, begon Chaucer zijn visie op Engelse dichtkunst te ontwikkelen. Taalkundig zou het overal en voor iedereen toegankelijk zijn. Chaucer schreef in een Engels dialect, dat gesproken werd in en rond Londen in zijn tijd.

Door zijn goede diensten aan vorsten (eerst Richard II en daarna Henry IV) kreeg hij veel beloningen, zoals geld, voedsel en hoge benoemingen. Op een gegeven moment was hij zo rijk dat hij met pensioen kon gaan. In 1374,

werd Chaucer tot de controleur bij de douane van Hides benoemd. Hij werkte hier als staatsdienaar en zorgde voor de inspectie van de geïmporteerde wol en huid. Het is mogelijk dat de vele gedetailleerde beschrijvingen van kledingstoffen en kledingstukken bij zijn personages te maken hebben gehad met zijn werkzaamheden met de kledingimporteurs. Hij was immers goed bekend in zijn vak.

Na 12 jaar verhuist Chaucer van Londen naar Kent, het land waar Canterbury ligt. Daar aangekomen heeft hij ook hoge posities bekleed, waarna hij rond 1390 met pensioen ging. Vanaf 1387 begon hij aan de *Canterbury Tales* en ging daaraan verder werken toen hij met pensioen was. Dus voordat hij met pensioen ging, had hij al een groot stuk van het werk geschreven.[1] [2]
Er is minder bekend over Chaucers persoonlijke leven dan over zijn professionele leven. Hij trouwde in 1360 met Philippa Roet, die Edwards (de derde) vrouw diende. Samen hadden zijn twee zonen. Philippa was de zus van de maîtresse van John of Gaunt, de hertog van Lancaster, tevens Chaucers mecenas. Voor hem schreef Chaucer één van zijn eerste gedichten, genaamd The Book of the Dutchess. Het was een treurdicht voor de te vroege dood van Johns jonge vrouw Blanche. Chaucers vrouw is hoogstwaarschijnlijk in 1387 overleden.[3]
Chaucer leefde in Engeland in de tijd waar de pestplaag vele doden achterliet, het begon vanaf zijn jeugd en liet later nog vele doden achter. Ongeveer 30 tot 50 procent van de bevolking was slachtoffer van de Zwarte Dood. Chaucer kreeg zijn idee voor de *Canterbury Tales* als inspiratie tijdens zijn leven boven Aldgate in Londen in 1374. The *Canterbury Tales* bedragen in totaal ruim 20000 versregels. *Canterbury Tales* is een levensechte dwarsdoorsnede van de samenleving eind 14e eeuw, met belangrijkste maatschappelijke thema's als liefde. *Canterbury Tales* is verteld in een vertelraam. Chaucers originele plan voor de *Canterbury Tales* was om elk personages 4 verhalen te laten vertellen, twee op de heenweg en twee op de terugweg. Er zijn dertig personages in C*anterbury Tales*, het

---

[1] SparkNotes Editors. "SparkNote on The Canterbury Tales." SparkNotes.com. SparkNotes LLC. 2003. Web. 29 Mar. 2011.
[2] Aantekeningen van Frank Brandsma van 8 maart 2011.
[3] SparkNotes Editors. "SparkNote on The Canterbury Tales." SparkNotes.com. SparkNotes LLC. 2003. Web. 29 Mar. 2011.

zou dus om 120 verhalen gaan, maar het handschrift bevat maar 24 verhalen, wanneer het gezelschap nog steeds op weg is naar Canterbury. Zijn werk blijft helaas incompleet achter wanneer hij op 25 oktober 1400 overlijdt. Veel later herkenden andere schrijvers Chaucers grote werk en sommigen beweerden dat het veel kenmerken vertoont met Boccaccio's Decamerone. William Caxton, de allereerste drukker van Engeland publiceerde The *Canterbury Tales* in 1470 en het bleef veel later nog steeds in herdruk. Chaucer werd vaak gezien als de vader van de Engelse literaire canon. Chaucer wilde zijn werk toegankelijk maken voor alle lagen van de sociale klasse. Dat is hem uiteindelijk gelukt, want tot op de dag van vandaag wordt Chaucer als één van de grootste vormers van literair narratief gezien.[4]

De vorm en indeling in *Canterbury Tales*.

Het is onduidelijk in welke indeling Chaucer het verhaal heeft geschreven en of er überhaupt een duidelijke indeling was. Het is wel duidelijk dat de General Prologue het begin van het verhaal is. Daarna zegt de verteller dat de ridder het eerste verhaal mag vertellen waarna de molenaar het tweede verhaal vertelt. De proloog van *Canterbury Tales* heeft een ik -verteller. Vanaf het begin van de pelgrimstocht ontmoet het gezelschap, dat van plan is om naar Canterbury te reizen om in de kathedraal het graf van Thomas Becket te bezoeken, de waard van de herberg Tabard Inn in Londen. Deze waard, Harry Balie voegt zich bij het gezelschap van 29 pelgrims.

[4] SparkNotes Editors. "SparkNote on The Canterbury Tales." SparkNotes.com. SparkNotes LLC. 2003. Web. 29 Mar. 2011 en Aantekeningen van Frank Brandsma van 8 maart 2011

Hij stelt voor dat elk persoon vier verhalen vertelt voor het gezelschap. Hij zal de jury zijn en het beste verhaal uitkiezen. Het beste verhaal zal een prijs krijgen, namelijk een maaltijd in zijn taverne.

In de proloog worden de personages beschreven, de ridder, de molenaar, de monnik, de koopman, enzovoort. Omdat het om wisselende vertellers gaat, zijn er dus ook wisselende vormen en (spreek) stijlen. Ook worden er reacties op elkaars verhalen gegeven. De ik -verteller mag ook een verhaal vertellen, maar zijn verhaal wordt afgekraakt waardoor hij moet stoppen met vertellen. Het gedicht is chaotisch van opzet wat mogelijk bedoeld is om de chaos in de herberg uit te beelden.[5] [6]

[5] SparkNotes Editors. "SparkNote on The Canterbury Tales." SparkNotes.com. SparkNotes LLC. 2003. Web. 29 Mar. 2011.

[6] Aantekeningen van Frank Brandsma van 8 maart 2011

2. Les

2.1 De les in het kort

Hier volgt een korte samenvatting van de les zodat u snel kunt zien hoe de les in elkaar steekt. Op deze manier kunt u snel terugzoeken waar u gebleven was in de les.

0-5	minuten:	Introductie
5-15	minuten:	Het lezen van het eerste gedeelte van de tekst
15-20	minuten:	Discussie over het antwoord op de vraag van de koningin
20-25	minuten:	De jongens vertellen
25-35	minuten:	Het lezen van het tweede gedeelte van de tekst
35-40	minuten:	Discussie over het antwoord van de ridder
40-45	minuten:	De meisjes vertellen
45-50	minuten:	Het lezen van het derde gedeelte van de tekst
50-60	minuten:	Klassikale discussie

2.2 Introductie

begint met het verdelen van de klas in een gedeelte voor de jongens en een gedeelte voor de meisjes. Dit is leuker voor de discussie die tijdens het lezen van de tekst gevoerd gaat worden. Nu laat u een kort stukje film zien om de aandacht van de leerlingen te vangen. Dit korte stukje film komt uit 'What Women Want', een film met Mel Gibson en Helen Hunt. Dit is een moderne film. De leerlingen zullen deze film misschien herkennen waardoor zij sneller hun aandacht

op de les zullen vestigen. Na de les kunnen de leerlingen de link leggen tussen het verleden en nu. Dit gedeelte van de les duurt ongeveer **5 minuten**.

Een korte samenvatting van de gehele film:
Nick Marshall (Mel Gibson) werkt bij een groot Amerikaans reclamebedrijf. Hij heeft een belangrijke functie en maakt kans op een promotie. Deze promotie wordt echter aan een vrouw gegeven, dit omdat het reclamebureau meer aandacht gaat vestigen op vrouwenproducten. Nick besluit deze producten thuis maar eens uit te proberen. Hij wordt geëlektrocuteerd in bad en na dit vreemde ongeluk kan hij ineens vrouwengedachten horen. Hier maakt hij natuurlijk gebruik van.

We hebben nog een andere optie. Hiervoor is de serie 'The Canterbury Tales' van de BBC geschikt. De BBC heeft in 2003 zes verhalen van Geoffrey Chaucer uit de *Canterbury Tales* verfilmd en samengebonden in een serie. De verhalen die verfilmd zijn, zijn *The Miller's Tale, The Wife of Bath's Tale, The Knight's Tale, The Sea Captain's Tale, The Pardoner's Tale* en *The Man of Law's Tale.* Het stukje film dat leuk is om te laten zien komt natuurlijk uit *The Wife of Bath's Tale*. Deze aflevering gaat over een oudere actrice die verlaten wordt door haar man na zestien jaar. Ze wordt verliefd op een veel jongere man en ze besluiten te trouwen. Ze spelen samen in een televisieserie die lijkt op het verhaal van de ridder van de vrouw uit Bath uit de *Canterbury Tales*. Dit is weer een moderne versie van het

verhaal. Dit stukje film is bedoeld om ervoor te zorgen dat de leerlingen makkelijker de connectie tussen de Middeleeuwen en het heden kunnen leggen. Hiervan hebben wij geen stukje film bij het lesplan gedaan maar u kunt zelf besluiten om het op te zoeken.

2.3 Het lezen van het eerste gedeelte van de tekst

Na het stukje film begint de les echt. Lees met de leerlingen het eerste gedeelte van het verhaal van de vrouw uit Bath. Hiervoor gebruikt u de tekst in bijlage 1. Dit is de Nederlandse vertaling van het verhaal in poëzie. Deze tekst kunt u voorlezen of u kunt de leerlingen een beurt geven om voor te lezen. Het eerste deel van het verhaal begint bij regel 6475 en eindigt bij regel 6654, net voordat het antwoord op de vraag van de koningin wordt gegeven. Zoals u heeft gelezen in de introductie voor de docent gaat het verhaal over een ridder die een meisje verkracht heeft. Om aan de doodstraf te ontsnappen moet hij voor de koningin een vraagstuk oplossen. De koningin vraagt de ridder antwoord te geven op de vraag wat vrouwen het liefste willen. Dit staat in regel 6521-6524.

> 'Ik stel jouw leven zeker, als je raadt
> Wat vrouwen 't meest begeren metterdaad,
> Waarvoor heeft elke vrouw haar leven veil?
> Zeg op, dan valt jouw nek niet voor de bijl!'[7]

[7] Ernst van Altena, vert. *De Canterbury-verhalen* van Geoffrey Chaucer (Baarn, 1995) blz. 210

Het antwoord wordt gegeven in regel 6655. Daarom beslaat het eerste gedeelte van de tekst regel 6475-6654. Leg nadruk op de vraag die de koningin aan de ridder stelt. Deze vraag is belangrijk voor het volgende gedeelte van de les. De leerlingen wordt terstond gevraagd hierover na te denken. Zij moeten van tevoren dus goed begrepen hebben dat zij goed op moeten letten wanneer dit stukje tekst gelezen wordt. Nu kunt u beginnen met het lezen van de tekst met de leerlingen. Voor dit gedeelte van de les heeft u **10 minuten**.

2.4 Discussie over het antwoord op de vraag van de koningin

U heeft aan het begin van de les de klas verdeelt in jongens en meisjes. Laat de leerlingen in groepjes van 5 of 6 leerlingen onderling bedenken wat het antwoord op de vraag van de koningin zou kunnen zijn. Wat willen vrouwen het liefst? Waarschuw de leerlingen daarbij dat ze er rekening mee moeten houden dat de tekst geschreven is in de Middeleeuwen. Het zou dus kunnen dat het antwoord iets zou kunnen zijn dat ze niet verwachten. Het is dus mogelijk dat het antwoord in de middeleeuwen zou kunnen verschillen met het antwoord in onze tijd. Vertel de leerlingen dat zij maar 5 minuten hebben om een antwoord te bedenken. Natuurlijk hoeven zij niet maar één antwoord te bedenken. Het zou kunnen dat zij er meerdere bedenken. Gebruik het bord om orde te houden tijdens de discussie. De leerlingen hebben voor dit onderdeel van de les **5 minuten**.

2.5 De jongens vertellen

Omdat het eerste gedeelte van de tekst gaat over wat vrouwen willen is het leuk om de jongens klassikaal te laten bespreken wat zij als antwoord bedacht hebben. De jongens hebben in groepjes gediscussieerd over wat het antwoord op de vraag van de koningin zou kunnen zijn. Wat wilden vrouwen in de Middeleeuwen? Of wat willen vrouwen nu? U zou deze tweede vraag ook nog kunnen stellen. Hierdoor leren de leerlingen de link te leggen tussen de Middeleeuwen en nu. De meisjes zullen nieuwsgierig zijn naar de antwoorden van de jongens. Op die leeftijd wordt de interesse hiervoor gewekt. De leerlingen leren dus ook wat over het leven
nu. Ze leren over wat jongens denken dat meisjes denken en andersom. Hierdoor zullen de leerlingen aandachtig de les volgen. De meisjes mogen natuurlijk reageren op wat de jongens zeggen maar zorg dat het niet chaotisch wordt. Om de orde te bewaren hoeft u niet alle jongens te laten spreken. Er is ook niet genoeg tijd hiervoor. De jongens hebben **5 minuten** om hun antwoorden te bespreken.

2.6 Het lezen van het tweede gedeelte van de tekst

Na de discussie over wat vrouwen het liefst willen is het tijd om het volgende gedeelte van de tekst te lezen. Dit gedeelte van de tekst beslaat regel 6655 tot en met 6845. In het volgende gedeelte van de tekst worden

het antwoord op de vraag van de koningin besproken en er wordt een nieuwe vraag geïntroduceerd. Het antwoord op de vraag van de koningin wordt besproken in regel 6655-6659:

''In 't algemeen, mijn leenvrouwe,' sprak hij,
'Wil elke vrouw de volle heerschappij
Over haar echtegenoot alsook haar minnaar,
Zij wil zijn baas zijn en zijn overwinnaar.'[8]

Hier kunt u even bij stilstaan en het antwoord laten inwerken op de leerlingen. Dit is optioneel. Als u verder leest komt u een
nieuwe vraag tegen. Deze vraag heeft betrekking op wat mannen het liefst willen. Zorg dat de leerlingen goed opletten als u bij deze vraag komt. De oude vrouw stelt een vraag aan de ridder: als hij kon kiezen tussen
een mooie vrouw die hem niet trouw blijft of een lelijke vrouw die hem zijn hele leven trouw zal blijven, wie zal hij dan kiezen? Deze vraag wordt gesteld in regel 6837-6845:

'Jouw keuze,' sprak ze, 'is twee kansen groot:
Ofwel 'k blijf oud en lelijk tot mijn dood,
Maar ben jouw toegewijde, lieve vrouw,
Mijn verdere levenstijd jou altijd trouw,
Ofwel je krijgt mij jong en mooi en zo,
Met daarbij dan natuurlijk 't risico
Dat men de deur bij jou platloopt om mij,
Of dat ik elders ga voor 'n vrijpartij.
Kies nu dus zelf maar wat je van mij eist.''[9]

[8] Ernst van Altena, vert. *De Canterbury-verhalen* van Geoffrey Chaucer (Baarn, 1995) blz. 213

Zorg dat de leerlingen weten dat er een nieuwe vraag aankomt en dat zij goed opletten wanneer deze vraag gelezen wordt. Hierover dienen zij na het lezen te discussiëren. De vraag is nu wat de ridder zal kiezen. Kiest hij voor de trouwe lelijke vrouw of de mooie ontrouwe vrouw? U heeft **10 minuten** om dit gedeelte van de les uit te voeren.

2.7 Discussie over het antwoord van de ridder

Hier volgt weer een discussie. Vertel de leerlingen dat zij weer in groepjes van 5 of 6 leerlingen moeten discussiëren. Dit keer gaat de discussie over de keuze van de ridder.

Laat de leerlingen onderling bespreken wat het antwoord van de ridder zou kunnen zijn. Gebruik het bord om orde te houden tijdens de discussie. De leerlingen hebben voor deze opdracht **5 minuten**.

2.8 De meisjes vertellen

Omdat het tweede gedeelte van de tekst gaat over wat mannen willen mogen de meisjes deze keer klassikaal hun antwoorden bespreken. De meisjes hebben in groepjes gediscussieerd over wat het antwoord op de vraag van de oude vrouw zou kunnen zijn. De jongens zullen nieuwsgierig zijn naar de antwoorden van

[9] Idem blz. 218

de meisjes. De jongens mogen natuurlijk reageren op wat de meisjes zeggen maar zorg dat het niet chaotisch wordt. Om de orde te bewaren hoeft u niet alle meisjes te laten spreken. Er is ook niet genoeg tijd hiervoor. De meisjes hebben **5 minuten** om hun antwoorden te bespreken.

2.9 Het lezen van het derde gedeelte van de tekst

Na de discussie wordt het laatste gedeelte van de tekst gelezen. Dit gedeelte beslaat regel 6845 tot en met 6882. Hierin wordt het antwoord van de ridder op de vraag
van de oude vrouw gegeven. Het antwoord wordt gegeven in regel 6848-6853:

> ‘‘Mijn dame en mijn lief, dierbare vrouw,
> Ik laat de keus aan jou, wil mij toch leren
> Wat wij te zamen ’t allermeest begeren,
> Bij welke keuze wij het minst verliezen,
> Want ik kan in ’t dilemma echt niet kiezen,
> Zoals jij ’t wilt, zo is het goed voor mij.’’[10]

Het lijkt er dus op dat de ridder zijn les heeft geleerd. Hij laat zijn vrouw kiezen. Dit is wat vrouwen het liefst willen volgens het verhaal. Hiervoor wordt de ridder ook beloond. Zijn lelijke, oude vrouw verandert in een jonge, mooie vrouw die hem voor de rest van zijn leven trouw blijft. De ridder wordt dus beloond omdat hij onderdanig was aan zijn vrouw. Misschien is het leuk om hierover te discussiëren

[10] Ernst van Altena, vert. *De Canterbury-verhalen* van Geoffrey Chaucer (Baarn 1995) blz. 218

met de leerlingen. Voor dit gedeelte van de les heeft u **5 minuten**.

2.10 Klassikale discussie

Dit gedeelte van de les is om te discussiëren of er aan de verwachtingen is voldaan. Deze ruimte voor discussie is voor discussie over de gehele les. Deze discussie kunt u het beste klassikaal doen. Er is niet genoeg tijd om dit eerst in groepjes te doen en daarna de discussies nog klassikaal te bespreken. De leerlingen zullen een klassikale discussie het meest waarderen. Gebruik het bord om orde te houden tijdens de discussie. Om de orde te bewaren hoeft u niet iedereen te laten spreken. Er is ook niet genoeg tijd hiervoor. Dit gedeelte kan ook overgeslagen worden als er tijd te kort was bij de andere gedeelten. Als u besluit en/of tijd heeft om in dit gedeelte van de les te discussiëren, heeft u hier **10 minuten** voor.

3. Literatuurlijst

Literatuur:

Van Altena, Ernst, vert. *De Canterbury-verhalen* van Geoffrey Chaucer (Baarn 1995) blz. 210

Aantekeningen van Frank Brandsma van 8 maart 2011

Websites:

SparkNotes Editors. “SparkNote on The Canterbury Tales.” SparkNotes.com. SparkNotes LLC. 2003. Web. 29 Mar. 2011.

http://www.courses.fas.harvard.edu/~chaucer/teachslf/wbt-par.htm#TALE

Dat Hij zijn zieleheil niet doet verstoren. 6445
En nu dan mijn verhaal, als u 't wilt horen.'

ZIEHIER DE WOORDENWISSELING TUSSEN DE DEURWAARDER EN DE MONNIK.

De monnik lachte toen hij 't had gehoord,
'Nou vrouwe,' sprak hij, 'op mijn eerlijk woord
Is dit een lange aanloop tot 'n verhaal!'
De deurwaarder vernam des monniks taal 6450
En zei: 'Bij beide armen van de Here,
Een monnik moet zoiets niet kritiseren,
Een monnik en een vlieg duiken toch bei'en
In elke schaal en op alle pasteien,
Wat klets je dan van een omstandig voorwoord? 6455
Neem telgang, draf, sta stil, ga in het spoor voort,
Maar hinder ons niet in ons tijdverdrijven!'
'Ach deurwaarder, als jij verkiest te kijven,
Dan kan ik wat verhaaltjes nog vertellen
Van een deurwaarder en diens rellebellen, 6460
Waarover 't hier op dijen straks zal kletsen!'
'Kom monnik, ik vervloek jouw domme zwetsen!'
Sprak de deurwaarder. 'En 'k vervloek mezelf
Wanneer ik niet een sproke of tien, elf
Over de monniken weet te verhalen 6465
Nog voor we Sittingbourne zelfs zullen halen,
Want heus, ik heb met jou niet veel geduld!'
Maar onze waard riep: 'Stil, genoeg geluld!
Laat nu de vrouwe haar verhaal doen hier,
Het lijkt of jullie dronken zijn van 't bier. 6470
Vooruit, mevrouw, aan uw verhaal het woord!'
'Goed heer,' sprak ik, 'maar wel met het akkoord
Van onze Zeer Eerwaarde broeder monnik.'
'Ja, vrouwe,' zei hij en daarop begon ik.

HIER EINDIGT DE PROLOOG VAN DE VROUW UIT BATH.

Het verhaal van de vrouw uit Bath

HIER BEGINT HET VERHAAL VAN DE VROUW UIT BATH.

In koning Arthurs lang geleden tijden* 6475
Dansten in Engeland in de groene weiden
– de Britten spreken daar nog altijd over –
De elfen in hun spinragdunne tover
Onder de schone elfenkoningin.
Zo dachten ze althans daarover in 6480
Die tijd, ik spreek van veel eeuwen geleden.
Maar elfen ziet geen mens meer in het heden,
Want nu is door 't gebed van onze hoeders,
Van fraters en van andre bedelbroeders,
Altijd op zoek naar zonde in ons bestaan, 6485
Zwermend als muggen in een zonnebaan,
Zaal, kamer, slaapsalet bezegenend,
Stad, burcht, kasteel met wijwater beregenend,
Alsook dorp, schuur, en stal en melkerij,
Het land voor elf en fee hier niet meer vrij. 6490
Waar eens de vrijplaats was voor fee en elf,
Daar dwalen nu de bedelbroeders zelf
Van vroeg in de'ochtend tot het middaguur,
Hun metten biddend in hun heilig vuur.
Als zij hun territorium betreden, 6495
Kan ook de vrouw daar veilig rondgaan heden,
Door bosjes en ook onder hoge bomen,
Geen bozer geest dan hij durft daar te komen*
En hij zal niet meer dan je eer belagen.
Maar het geschiedde in vorst Arthurs dagen 6500
Dat in diens slot een jong ridder verkeerde,
Die op een dag van de'eendenjacht weerkeerde
En voor zich uit, alleen als pasgeboren,
Een meisje lopen zag. Ze was verloren,
Want ondanks haar protest en haar gekrijt 6505
Beroofde hij haar van haar maagdelijkheid;

Over die wreedheid schreeuwde men om wraak;
Aan koning Arthur was dan ook de taak
Over de ridder 't doodvonnis te spreken
Want dat eiste de wet, maar vele weken 6510
Smeekten de koningin en andre vrouwen:
'Ach, laat die jonkman 't leven toch behou'en!'
Zo lang hield hun verzoek om gratie aan,
Dat vorst Arthur besloot hem af te staan
Aan de vorstin: 'Zie wat je met hem doet.' 6515
De koningin sprak: 'Heer, wat bent u goed.'
Daarop zei ze de ridder op een dag,
Toen zij daar voor het eerst de kans toe zag:
'Je kent toch je positie, mooie vent,
Dat je je leven nimmer zeker bent? 6520
Ik stel jouw leven zeker, als je raadt
Wat vrouwen 't meest begeren metterdaad,
Waarvoor heeft elke vrouw haar leven veil?
Zeg op, dan valt jouw nek niet voor de bijl!
En kun je 't niet onmiddellijk vertellen, 6525
Dan sta ik toe je antwoord uit te stellen
Met twaalf maand en één dag, om het te zoeken
Bij anderen of in geleerde boeken,
Maar ik eis onderpand voor je vertrek,
Want anders kost het je jouw jonge nek!' 6530
Droef was de ridder en zijn angst was groot,
Maar ach, hij had geen keus en hij besloot
Daar weg te gaan, om na een jaar in 't slot
Terug te komen met 't antwoord dat God
Hem geven zou; en zo ging hij op pad 6535
En trok van dorp naar dorp, van stad naar stad.
Hij zocht in elke herberg, in elk huis,
Maar daaglijks groter werd helaas z'n kruis,
Want weliswaar werd overal beweerd
Wat elke vrouw het meest van al begeert, 6540
Maar 't antwoord op die vraag was zet en strijk
Zelfs bij geen twee antwoorders ooit gelijk.
Sommigen zeiden: 'Rijkdom is 't allicht!'
Anderen: 'Eer', ofwel: 'Een knap gezicht.'
Of: 'Dure kleren.' Of: 'In bed verwend.' 6545
Of: 'Vaak verweeuwen, steeds een nieuwe vent.'

Sommigen zeiden dat 't ons meest verblijdt
Wanneer men ons met complimenten vleit.
Die zaten er dichtbij, 'k wil niet ontkennen
Dat 'n vrouw met vleierijen is te mennen, 6550
Met aandacht, ijver en een beetje slijmen
Zijn wij toch altijd min of meer te lijmen.
Sommigen zeiden: 'Wij zijn 't liefste vrij
Om wat we willen ook te doen, en wij
Wensen ook geen verwijten van de heren, 6555
Die ons slechts moeten prijzen en vereren.
Want elke vrouw verkrampt, verstart, verstijft,
Als 'n man zijn zout in onze wonden wrijft.
Dan schoppen we hem terug, probeer het maar,
Maar het doet pijn; wat ik verklaar is waar. 6560
Want hoe slecht wij in onze ziel ook blijken,
Wij willen toch wijs en onschuldig lijken.'
Sommigen zeiden: 'Je vleit elke vrouw
Door haar discreet te noemen en getrouw
En door te zeggen dat ze nooit zal reppen 6565
Over 'n geheim en het nooit door zal kleppen.'
Maar nee, die smoes is nog geen harksteel waard,
Geheimhouding ligt niet in vrouwenaard,
Getuige koning Midas. Weet u 't nog?*
Ovidius schrijft onder andere toch 6570
Hoe Midas schuilhield onder lange haren
Dat bei zijn oren ezelsoren waren,
Een kwaal die, met de grootst mooglijke zorgen
Hij voor zijn medemensen hield verborgen,
Zodat geen mens het wist, alleen zijn vrouwe, 6575
Want uit zijn liefde schonk hij haar vertrouwen.
Hij smeekte haar: laat toch geen schepsel horen
Dat ik aldus misvormd ben aan mijn oren.
Ze zwoer hem: 'Nee, neem dat maar van mij aan,
Die aardse zonde zal ik nooit begaan.' 6580
Ze zou haar mans naam nimmer zo besmeuren
Want dat bracht schande, dat zou nooit gebeuren.
Maar desondanks dacht ze: ik zal 't besterven
Als ik de openbaarheid zo moet derven,
Ze dacht: ik ga naar laatste adem happen 6585
Als niet één enkel woord mij mag ontsnappen.

Waar ze 't niet zeggen mocht aan 't mensenras,
Rende ze naar het meest nabij moeras...
Haar hart was haast aan dat moeras gelijk
En bubbelde als bellen in het slijk; 6590
Ze bracht haar lippen naar de waterspiegel:
'Verraad mij niet, O water vol gewiegel!
Ik zeg je, zeg je 't voort dan ben 'k verloren,
Mijn echtgenoot heeft echt twee ezelsoren!
Nu is mijn hart gerust, nu is 't eruit, 6595
Met dat geheim hield ik het niet meer uit!'
Daaruit leert u: de vrouw kan niet voor jaren
Een diep geheim in 't eigen hart bewaren.
Moet ik de rest van het verhaal ook geven?
Nee, lees Ovidius, die heeft 't geschreven. 6600
De ridder over wie ik hier vertel
Begreep na al die antwoorden heel wel
Dat hij nooit weten zou waarvan de vrouwen
Uiteindelijk het allermeeste hou'en
En in zijn harte rezen grote zorgen 6605
Maar hij keerde toch huiswaarts: overmorgen
Was het zijn tijd; en toen hij vol van leed
Op weg naar 't slot dicht langs een woudzoom reed,
Zag hij daar vierentwintig vrouwen dansen
En méér zelfs, en dus rook hij nieuwe kansen 6610
Om 't vrouwelijke raadsel te doorgronden,
Maar dicht genaderd bleken ze verzwonden,
Hij wist niet waar ze'opeens waren gebleven,
Maar nergens zag hij meer tekens van leven,
Behalve een oud wijf, hurkend in 't gras, 6615
Zo lelijk als geen mens op aarde was.
Dat oude wijf stond op en sprak hem aan:
'Heer ridder, verder kunt ge nu niet gaan
Vertel me wat ge zoekt, want al z'n leven
Kan ik u daarop wellicht antwoord geven, 6620
Wij oude mensen weten meestal meer
Dan jonge, stel uw vragen daarom, Heer.'
'Ach moedertje,' sprak hij, 'mijn dood volgt gauw,
Als ik niet zeggen kan wat elke vrouw
Het meest begeert. Als u me dat kunt tonen, 6625
Zal ik uw wijze raad zeer ruim belonen.'

'Bezweer mij hier bij handslag dan,' sprak zij,
'Dat het eerstvolgende dat 'k vraag, gij mij
Ook schenken zult, wanneer dat in uw macht ligt,
Dan antwoord 'k op uw vraag bij 't eerste daglicht.' 6630
'Dat zweer ik,' sprak de ridder, 'nu gelijk!'
'Dan ben ik,' zei zij, 'de vorstin te rijk,
Uw leven is gered, want 'k mag beweren:
De vorstin zal uw antwoord accepteren.
Eens kijken wie van al dat vrouwenbroed 6635
Dat hoofddoek draagt of, trotser nog, een hoed
Ontkennen durft wat ik u zal vertellen.
Vooruit dus, zonder 't langer uit te stellen!'
Ze fluisterde een boodschap in zijn oren
En sprak: 'Hiermee gaat ge vast niet verloren.' 6640
Toen dan deez' ridder weer aan 't hof verscheen
Zei hij: 'Zoals ik u een jaar gelêen
Beloofd heb, zal ik u nu antwoord geven,
Ter redding van mijn vege lijf en leven.'
En menig edelvrouw en menig maagd 6645
En menig weduwvrouw, wijs en bedaagd
Was door de koningin mee uitverkoren
Om 's ridders antwoord op de vraag te horen.
Stilte werd nu verzocht, opdat na 'n jaar en
Eén dag de ridder 't raadsel kon verklaren 6650
Wát vrouwen hier ter aarde 't meest beminden.
De ridder hoefde niet zijn spraak te vinden
Maar gaf zijn antwoord zonder aarzeling
Met kracht van stem die heel het hof beving:
'In 't algemeen, mijn leenvrouwe,' sprak hij, 6655
'Wil elke vrouw de volle heerschappij
Over haar echtgenoot alsook haar minnaar,
Zij wil zijn baas zijn en zijn overwinnaar.
Dát is uw hartewens, slacht mij maar af
Als ik hiermee niet 't juiste antwoord gaf.' 6660
Maar aan het hof was er geen maagd of vrouw
Of weeuw die 'm daarin tegenspreken wou,
Ze zeiden: 'Hiermee red je 't vege lijf.'
Maar op dat woord sprak toen het oude wijf
Dat aan de woudzoom hem had ingelicht: 6665
'Heb dank, o koningin, maar doe uw plicht!

Doe mij, voordat uw hof vertrekt, toch recht,
Ik heb dit antwoord aan de ridder voorgezegd,
In ruil daarvoor heeft hij zijn woord gegeven
Mij 't éérste toe te staan dat 'k na zou streven. 6670
Aan deze eed moet hij alhier voldoen,
Dus vraag ik u, o hof, naar goed fatsoen
Hem op te dragen nu met mij te trouwen
En mij meteen te maken tot zijn vrouwe.
Ik redde toch zijn leven, waar of niet?' 6675
De ridder antwoordde: 'Helaas, ei ziet!
Ik weet maar al te wel van die gelofte,
Maar neem in ruil liefst 'n andere belofte:
Neem mijn bezit en laat mijn lichaam vrij!'
'Geen sprake van, 'k wil beide!' zo sprak zij 6680
Want ook al ben ik arm, lelijk en oud,
Ik wil zelfs niet voor al het kostbaar goud
Dat in of op de aarde is te vinden
Iets anders dan díe man tot mijn beminde.'
'Beminde?!' sprak hij. 'Ach, ik ben verdoemd, 6685
Geen uit mijn voorgeslacht was ooit gedoemd
Tot zulk een smerige mesalliance!'
Maar tevergeefs, hij kreeg geen andre kansen,
Hij moest haar trouwen, ondanks zijn verzet
En daarop moest hij met de kol naar bed. 6690
Nu zeggen sommigen van u wellicht
Dat ik verzaak aan mijn vertellersplicht
Door niet te spreken van de pracht en praal,
Blijdschap en vrolijkheid bij 't bruiloftsmaal.
Maar die klacht kan eenvoudig rechtgezet: 6695
Er was geen jool, geen feest en geen banket;
Er was slechts somberte, er waren zorgen,
Voltrokken werd de echt de andre morgen
In stilte en als een bedroefde uil
Hield hij zich die dag in een hoekje schuil. 6700
Door al haar lelijkheid geplaagd, ontzet,
Werd hij daarop gevoerd naar 't huwelijksbed;
Hij spartelde als was hij vastgebonden,
Zijn oude wijf lag lachend op hun sponde
En zei: 'Gezegend echtgenoot van mij, 6705
Doet elke ridder met zijn vrouw als jij?

Is dat de wet aan koning Arthurs hof?
Zijn al zijn ridders hier zo blo en dof?
Ik ben jouw eigen lief, jouw eigen vrouw,
Redde ik soms dat leven niet van jou? 6710
Ik heb jou nimmer onheil toegebracht,
Waarom dan dit in de'eerste huwlijksnacht?
Je lijkt wel als beroofd van elk verstand,
Wat is mijn fout? Bij God, vertel het, want
Dan zal ik die herstellen als het kan.' 6715
'Herstellen? Nee, nee!' riep de arme man.
'Nee, onherstelbaar is toch deze fout,
Daarvoor ben je te lelijk en te oud
En daarvoor is jouw afkomst ook te laag,
Zodat 't geen wonder is dat 'k steun en klaag, 6720
Bij God, mijn hart barst bijna uit mijn bast!'
'Is dat,' sprak zij, 'de oorzaak van je last?'
'Jazeker,' zei hij, 'mag dat mij niet kwellen?'
'Wel heer,' sprak zij, 'dat kan ik wel herstellen
Binnen drie dagen, als 't me zou behagen, 6725
Dus moet je jegens mij je goed gedragen.
Maar als je spreekt van adel, te verwerven
door hen die oude rijkdom slechts beërven,
Als dat de adel is, jou ingeprent
Dan geef ik voor die adeldom geen cent. 6730
Die arrogantie is geen stuiver waard:
Hij die altijd het deugdzaamst is van aard,
Privé en in publiek, en ernaar streeft
In al zijn daden goed te zijn, beleefd,
Díe toont de ware adel wijd en zijd; 6735
Christus zegt: "Win bij míj uw adelijkheid,*
Níet uit de rijkdom van uw oud geslacht."
Want ook al heeft dat u veel geld gebracht
Waardoor u zich op afkomst kunt beroemen,
Toch draagt dat niets bij – wil ik niet verbloemen – 6740
Aan 't deugdzame karakter van het leven
Van hen wie adeldom zó is gegeven.
De wijze Florentijnse dichter Dante*
Schreef het aldus in zijn steeds elegante
Rijmende taal, en luister naar zijn woorden: 6745
"Slechts zelden nog groeide, al naar ik hoorde,

Uit deze dunne twijgen mannenmoed.
God, in Zijn Wijsheid zo oneindig goed,
Wenst dat wij adeldom bij Hem verkrijgen;"
Het ouderlijke goed is ons niet eigen; 6750
Het ouderlijk bezit, ons doorgezonden,
Is tijdelijk en kan ons kwetsen, wonden.
En elk mens weet, als ik, reeds bij gevoelen:
Als adeldom op de natuur zou stoelen,
Dan zou die intern, extern, nimmer falen, 6755
Maar altijd zonder kwaad de eer behalen.
Neem vuur en breng het naar het zwartst kwartier
Tussen 't gebergte Kaukasus en hier
En sluit van 't huis de deur, verlaat het pand,
Het vuur blijft smeulen en sticht toch wel brand 6760
Alsof er twintigduizend burgers kijken,
Want dat is z'n natuur, 't weet van geen wijken,
Dat houd ik vol, al kom ik ervoor om.
Zo ziet u dan ook dat de adeldom
Niet stoelen kan op erfelijke staat, 6765
De mens leeft niet steeds naar zijn rijke baat,
Want vuur blijft vuur, hoe je het wendt of keert,
Maar God weet dat de mens vaak constateert
Dan 'n zoon van adel slecht en schandelijk leeft,
Al was ook elkeen jegens hem beleefd 6770
Omdat hij voortspruit uit een nobel huis,
Uit ouders deugdzaam, oppassend en kuis,
Terwijl hijzelf zich immer laag gedraagt
En niet naar 't zijn voorouders had behaagd.
Toont hij dan adel? Is hij graaf, baron? 6775
Ik acht hem kinkel, van mij geen pardon!
Want adeldom is slechts de reputatie
Van je voorouders, van hún hoge gratie,
En die is zeldzaam in het algemeen:
Uw adeldom komt zo van God alleen. 6780
Dus adeldom komt slechts voort uit genade,
Het is géén erfrecht op de levenspaden.
Bedenk hoe edel, naar Valerius,*
Hij wel was, Tullius Hostillius,*
Die kwam van arm tot hoge adel dus. 6785
Lees dan ook Seneca, Boëthius,*

Zij zeggen: "Nobel toont men zich door daden
En niet wanneer de angsten je verraden."
En daarom, lieve echtgenoot, mijn vraag:
Al waren dan mijn voorouders ook laag, 6790
Als, naar ik hoop, Heer God daar in den Hoge
Mij altijd bijstaat in mijn deugdzaam pogen,
Dan ben ik edelvrouw, waar ik altijd
De zonde afwees, de deugd heb verspreid.
Wijs je mijn armoe af nog daarenboven? 6795
De hoge God in wie wij toch geloven,
Verkoos de armoede in zijn bestaan
En zeker wil man, vrouw, maagd, onderdaan,
Aanvaarden dat Jezus, de Hemelkoning,
Geen boosaardig bestaan wil in Zijn Woning. 6800
Blijheid in armoe hoort tot goede werken,
Dat zeggen Seneca en andre klerken.
Wie in zijn armoe tóch tevreden is,
Is rijk, hoewel hij 't niet in 't heden is.
Rijk acht ik hem die niet in rijkdom zwemt, 6805
En zelfs al heeft hij minder dan een hemd,
Toch niet klaagt en steeds roept: "Had ik maar meer!"
Ja, díe is rijk, al kijk jij op hem neer.
De ware armoe danst en zingt oprecht,
Reeds Juvenalis heeft daarvan gezegd:* 6810
"De arme man kan lustig zingen, dansen,
Want dieven vinden bij hem toch geen kansen."
Armoe is lelijk, maar daarbij toch goed
Omdat ze echt iets voor ons leven doet,
Ze draagt de wijsheid aan in ons bestaan 6815
Wanneer we haar maar lijdzaam ondergaan.
Armoede is, al schijnt het één groot lijden,
Bezit dat niemand ons ooit zal benijden.
Armoede leert ons, ook al lijkt ze zwart,
God te doorgronden én ons eigen hart. 6820
Armoede is een lens, waardoor misschien
We onze ware vrienden beter zien.
Toon je daarom, mijn man, een ware Heer:
Verwijt mij toch mijn armoede niet meer.
En ook verwijt je mij mijn ouderdom, 6825
Alsof je nimmer hebt geleerd waarom

In oude boeken staat die te vereren
En ouderdom juist zeer te respecteren.
Een oud man noemt men "vader" uit respect,
Dat heb ik reeds uit menig boek ontdekt. 6830
Je zei dat ik oud ben, tanig en mager?
Dan word jij zeker nooit een horendrager!
Want lelijkheid en ouderdom bewaken
De kuisheid meer dan alle andre zaken.
Maar, waar jij mij jouw aardse lust onthuld hebt, 6835
Zal ik niet rusten voor ik die vervuld heb.
Jouw keuze,' sprak ze, 'is twee kansen groot:
Ofwel 'k blijf oud en lelijk tot mijn dood,
Maar ben jouw toegewijde, lieve vrouw,
Mijn verdere levenstijd jou altijd trouw, 6840
Ofwel je krijgt mij jong en mooi en zo,
Met daarbij dan natuurlijk 't risico
Dat men de deur bij jou platloopt om mij,
Of dat ik elders ga voor 'n vrijpartij.
Kies nu dus zelf maar wat je van mij eist.' 6845
De ridder zette zich, zijn hart verijsd,
Maar al met al kwam toch zijn uitspraak gauw:
'Mijn dame en mijn lief, dierbare vrouw,
Ik laat de keus aan jou, wil mij toch leren
Wat wij te zamen 't allermeest begeren, 6850
Bij welke keuze wij het minst verliezen,
Want ik kan in 't dilemma echt niet kiezen,
Zoals jij 't wilt, zo is het goed voor mij.'
'Dan heb ik dus de macht hierin,' sprak zij,
'En ik mag kiezen naar mijn smaak en zin?' 6855
'Jazeker vrouwe, daar berust ik in.'
'Kus me,' zei zij, 'weg is nu onze pijn,
Want op mijn woord, 'k zal beide voor je zijn,
En ik bedoel én jong, én mooi, én trouw,
Bij God 'k mag sterven als malende vrouw, 6860
Als 'k niet steeds goed en trouw voor jou zou staan
Als ooit een vrouw sinds 't eerste aards bestaan.
En als ik morgen bij het dagbegin
Niet knap ben als elk keizerin, vorstin,
Die zich maar tussen oost en west bevindt, 6865
Doe dan met mij, mijn man, al naar je zint.

En trek nu 't bedgordijn weg, kijk naar mij!'
Wat zag de ridder toen? Geloof mij vrij!
Ze was zo jong en schoon, zo hartverwarmend,
Uit blijdschap sloot hij haar in beide armen, 6870
Zijn hart klopte zo heet, 't was niet te blussen,
Hij overlaadde haar met duizend kussen
En zij gaf zich in alles aan hem over
En schonk hem wat hij wilde'aan liefdestover.
Zo leefden ze'in genot tot aan hun dood. 6875
Laat Jezus Christus in Zijn goedheid groot
Ons echtgenoten schenken, goed in 't bed
Jong, en gehoorzaam steeds aan onze wet.
Tot Jezus bid ik: verkort toch het leven
Van mannen die hun vrouw geen vrijheid geven, 6880
Sla oude zeikerds zonder reverentie
O God, onmiddellijk met uw pestilentie!

HIER EINDIGT HET VERHAAL VAN DE VROUW UIT BATH.

Bijlage 2: Middelengelse versie van het verhaal van de vrouw uit Bath in poëzie

Heere bigynneth the Tale of the Wyf of Bathe

857 **In th' olde dayes of the Kyng Arthour,**
In the old days of King Arthur,
858 **Of which that Britons speken greet honour,**
Of whom Britons speak great honor,
859 **Al was this land fulfild of fayerye.**
This land was all filled full of supernatural creatures.
860 **The elf-queene, with hir joly compaignye,**
The elf-queen, with her jolly company,
861 **Daunced ful ofte in many a grene mede.**
Danced very often in many a green mead.
862 **This was the olde opinion, as I rede;**
This was the old belief, as I read;
863 **I speke of manye hundred yeres ago.**
I speak of many hundred years ago.
864 **But now kan no man se none elves mo,**
But now no man can see any more elves,
865 **For now the grete charitee and prayeres**
For now the great charity and prayers
866 **Of lymytours and othere hooly freres,**
Of licensed beggars and other holy friars,
867 **That serchen every lond and every streem,**
That overrun every land and every stream,
868 **As thikke as motes in the sonne-beem,**
As thick as specks of dust in the sun-beam,
869 **Blessynge halles, chambres, kichenes, boures,**
Blessing halls, chambers, kitchens, bedrooms,
870 **Citees, burghes, castels, hye toures,**
Cities, towns, castles, high towers,
871 **Thropes, bernes, shipnes, dayeryes --**
Villages, barns, stables, dairies --
872 **This maketh that ther ben no fayeryes.**
This makes it that there are no fairies.
873 **For ther as wont to walken was an elf**
For where an elf was accustomed to walk
874 **Ther walketh now the lymytour hymself**
There walks now the licensed begging friar himself
875 **In undermeles and in morwenynges,**
In late mornings and in early mornings,
876 **And seyth his matyns and his hooly thynges**
And says his morning prayers and his holy things
877 **As he gooth in his lymytacioun.**
As he goes in his assigned district.
878 **Wommen may go saufly up and doun.**
Women may go safely up and down.
879 **In every bussh or under every tree**
In every bush or under every tree
880 **Ther is noon oother incubus but he,**
There is no other evil spirit but he,
881 **And he ne wol doon hem but dishonour.**
And he will not do them any harm except dishonor.

882 **And so bifel that this kyng Arthour**
And so it happened that this king Arthur
883 **Hadde in his hous a lusty bacheler,**
Had in his house a lusty bachelor,
884 **That on a day cam ridynge fro ryver,**
That on one day came riding from hawking,
885 **And happed that, allone as he was born,**
And it happened that, alone as he was born,
886 **He saugh a mayde walkynge hym biforn,**
He saw a maiden walking before him,
887 **Of which mayde anon, maugree hir heed,**
Of which maiden straightway, despite all she could do,
888 **By verray force, he rafte hire maydenhed;**
By utter force, he took away her maidenhead;
889 **For which oppressioun was swich clamour**
For which wrong was such clamor
890 **And swich pursute unto the kyng Arthour**
And such demand for justice unto king Arthur
891 **That dampned was this knyght for to be deed,**
That this knight was condemned to be dead,
892 **By cours of lawe, and sholde han lost his heed --**
By course of law, and should have lost his head --
893 **Paraventure swich was the statut tho --**
Perhaps such was the statute then --
894 **But that the queene and other ladyes mo**
Except that the queen and other ladies as well
895 **So longe preyeden the kyng of grace**
So long prayed the king for grace
896 **Til he his lyf hym graunted in the place,**
Until he granted him his life right there,
897 **And yaf hym to the queene, al at hir wille,**
And gave him to the queen, all at her will,
898 **To chese wheither she wolde hym save or spille.**
To choose whether she would him save or put to death.

899 **The queene thanketh the kyng with al hir myght,**
The queen thanks the king with all her might,
900 **And after this thus spak she to the knyght,**
And after this she spoke thus to the knight,
901 **Whan that she saugh hir tyme, upon a day:**
When she saw her time, upon a day:
902 **"Thou standest yet," quod she, "in swich array**
"Thou standest yet," she said, "in such condition,
903 **That of thy lyf yet hastow no suretee.**
That of thy life yet thou hast no assurance
904 **I grante thee lyf, if thou kanst tellen me**
I grant thee life, if thou canst tell me
905 **What thyng is it that wommen moost desiren.**
What thing it is that women most desire.
906 **Be war, and keep thy nekke-boon from iren!**
Beware, and keep thy neck-bone from iron (axe)!
907 **And if thou kanst nat tellen it anon,**
And if thou canst not tell it right now,
908 **Yet wol I yeve thee leve for to gon**
Yet I will give thee leave to go
909 **A twelf-month and a day, to seche and leere**

A twelvemonth and a day, to seek to learn
910 **An answere suffisant in this mateere;**
A satisfactory answer in this matter;
911 **And suretee wol I han, er that thou pace,**
And I will have, before thou go, a pledge
912 **Thy body for to yelden in this place."**
To surrender thy body in this place."

913 **Wo was this knyght, and sorwefully he siketh;**
Woe was this knight, and sorrowfully he sighs;
914 **But what! He may nat do al as hym liketh.**
But what! He can not do all as he pleases.
915 **And at the laste he chees hym for to wende**
And at the last he chose to leave
916 **And come agayn, right at the yeres ende,**
And come again, exactly at the year's end,
917 **With swich answere as God wolde hym purveye;**
With such answer as God would provide him;
918 **And taketh his leve, and wendeth forth his weye.**
And takes his leave, and goes forth on his way.

919 **He seketh every hous and every place**
He seeks every house and every place
920 **Where as he hopeth for to fynde grace**
Where he hopes to have the luck
921 **To lerne what thyng wommen loven moost,**
To learn what thing women love most,
922 **But he ne koude arryven in no coost**
But he could not arrive in any region
923 **Wher as he myghte fynde in this mateere**
Where he might find in this matter
924 **Two creatures accordynge in-feere.**
Two creatures agreeing together.
925 **Somme seyde wommen loven best richesse,**
Some said women love riches best,
926 **Somme seyde honour, somme seyde jolynesse,**
Some said honor, some said gaiety,
927 **Somme riche array, somme seyden lust abedde,**
Some rich clothing, some said lust in bed,
928 **And oftetyme to be wydwe and wedde.**
And frequently to be widow and wedded.
929 **Somme seyde that oure hertes been moost esed**
Some said that our hearts are most eased
930 **Whan that we been yflatered and yplesed.**
When we are flattered and pleased.
931 **He gooth ful ny the sothe, I wol nat lye.**
He goes very near the truth, I will not lie.
932 **A man shal wynne us best with flaterye,**
A man shall win us best with flattery,
933 **And with attendance and with bisynesse**
And with attentions and with solicitude
934 **Been we ylymed, bothe moore and lesse.**
We are caught, every one of us.

935 **And somme seyen that we loven best**
And some say that we love best

936 **For to be free and do right as us lest,**
To be free and do just as we please,
937 **And that no man repreve us of oure vice,**
And that no man reprove us for our vices,
938 **But seye that we be wise and no thyng nyce.**
But say that we are wise and not at all silly.
939 **For trewely ther is noon of us alle,**
For truly there is not one of us all,
940 **If any wight wol clawe us on the galle,**
If any one will scratch us on the sore spot,
941 **That we nel kike, for he seith us sooth.**
That we will not kick back, because he tells us the truth.
942 **Assay, and he shal fynde it that so dooth;**
Try it, and whoever so does shall find it true;
943 **For, be we never so vicious withinne,**
For, be we never so vicious within,
944 **We wol been holden wise and clene of synne.**
We want to be considered wise and clean of sin.

945 **And somme seyn that greet delit han we**
And some say that we have great delight
946 **For to been holden stable, and eek secree,**
To be considered steadfast, and also (able to keep a) secret,
947 **And in o purpos stedefastly to dwelle,**
And in one purpose steadfastly to remain,
948 **And nat biwreye thyng that men us telle.**
And not reveal things that men tell us.
949 **But that tale is nat worth a rake-stele.**
But that tale is not worth a rake handle.
950 **Pardee, we wommen konne no thyng hele;**
By God, we women can hide nothing;
951 **Witnesse on Myda -- wol ye heere the tale?**
Witness on Midas -- will you hear the tale?

952 **Ovyde, amonges othere thynges smale,**
Ovid, among other small matters,
953 **Seyde Myda hadde, under his longe heres,**
Said Midas had, under his long hair,
954 **Growynge upon his heed two asses eres,**
Two ass's ears, growing upon his head,
955 **The whiche vice he hydde as he best myghte**
The which vice he hid as he best could
956 **Ful subtilly from every mannes sighte,**
Very skillfully from every man's sight,
957 **That, save his wyf, ther wiste of it namo.**
That, except for his wife, there knew of it no others.
958 **He loved hire moost, and trusted hire also;**
He loved her most, and trusted her also;
959 **He preyede hire that to no creature**
He prayed her that to no creature
960 **She sholde tellen of his disfigure.**
She should tell of his disfigurement.

961 **She swoor him, "Nay"; for al this world to wynne,**
She swore him, "Nay"; for all this world to win,
962 **She nolde do that vileynye or synne,**

She would not do that dishonor or sin,
963 **To make hir housbonde han so foul a name.**
To make her husband have so foul a reputation.
964 **She nolde nat telle it for hir owene shame.**
She would not tell it for her own shame.
965 **But nathelees, hir thoughte that she dyde**
But nonetheless, she thought that she would die
966 **That she so longe sholde a conseil hyde;**
If she should hide a secret so long;
967 **Hir thoughte it swal so soore aboute hir herte**
She thought it swelled so sore about her heart
968 **That nedely som word hire moste asterte;**
That necessarily some word must escape her;
969 **And sith she dorste telle it to no man,**
And since she dared tell it to no man,
970 **Doun to a mareys faste by she ran --**
She ran down to a marsh close by --
971 **Til she cam there hir herte was afyre --**
Until she came there her heart was afire --
972 **And as a bitore bombleth in the myre,**
And as a bittern bumbles in the mire,
973 **She leyde hir mouth unto the water doun:**
She laid her mouth down unto the water:
974 **"Biwreye me nat, thou water, with thy soun,"**
"Betray me not, thou water, with thy sound,"
975 **Quod she; "to thee I telle it and namo;**
She said; "to thee I tell it and no others;
976 **Myn housbonde hath longe asses erys two!**
My husband has two long asses ears!
977 **Now is myn herte al hool; now is it oute.**
Now is my heart all whole; now is it out.
978 **I myghte no lenger kepe it, out of doute."**
I could no longer keep it, without doubt."
979 **Heere may ye se, thogh we a tyme abyde,**
Here you may see, though we a time abide,
980 **Yet out it moot; we kan no conseil hyde.**
Yet out it must come; we can hide no secret.
981 **The remenant of the tale if ye wol heere,**
The remnant of the tale if you will hear,
982 **Redeth Ovyde, and ther ye may it leere.**
Read Ovid, and there you may learn it.

983 **This knyght, of which my tale is specially,**
This knight, of whom my tale is in particular,
984 **Whan that he saugh he myghte nat come therby --**
When he saw he might not come to that --
985 **This is to seye, what wommen love moost --**
This is to say, what women love most --
986 **Withinne his brest ful sorweful was the goost.**
Within his breast very sorrowful was the spirit.
987 **But hoom he gooth; he myghte nat sojourne;**
But home he goes; he could not linger;
988 **The day was come that homward moste he tourne.**
The day was come that homeward he must turn.
989 **And in his wey it happed hym to ryde,**
And in his way he happened to ride,

990 **In al this care, under a forest syde,**
In all this care, near a forest side,
991 **Wher as he saugh upon a daunce go**
Where he saw upon a dance go
992 **Of ladyes foure and twenty, and yet mo;**
Ladies four and twenty, and yet more;
993 **Toward the whiche daunce he drow ful yerne,**
Toward the which dance he drew very eagerly,
994 **In hope that som wysdom sholde he lerne.**
In hope that he should learn some wisdom.
995 **But certeinly, er he cam fully there,**
But certainly, before he came fully there,
996 **Vanysshed was this daunce, he nyste where.**
Vanished was this dance, he knew not where.
997 **No creature saugh he that bar lyf,**
He saw no creature that bore life,
998 **Save on the grene he saugh sittynge a wyf --**
Save on the green he saw sitting a woman --
999 **A fouler wight ther may no man devyse.**
There can no man imagine an uglier creature.
1000 **Agayn the knyght this olde wyf gan ryse,**
At the knight's coming this old wife did rise,
1001 **And seyde, "Sire knyght, heer forth ne lith no wey.**
And said, "Sir knight, there lies no road out of here.
1002 **Tel me what that ye seken, by youre fey!**
Tell me what you seek, by your faith!
1003 **Paraventure it may the bettre be;**
Perhaps it may be the better;
1004 **Thise olde folk kan muchel thyng," quod she.**
These old folk know many things," she said.

1005 **"My leeve mooder," quod this knyght, "certeyn**
"My dear mother," said this knight, "certainly
1006 **I nam but deed but if that I kan seyn**
I am as good as dead unless I can say
1007 **What thyng it is that wommen moost desire.**
What thing it is that women most desire.
1008 **Koude ye me wisse, I wolde wel quite youre hire."**
If you could teach me, I would well repay you."

1009 **"Plight me thy trouthe heere in myn hand," quod she,**
"Pledge me thy word here in my hand," she said,
1010 **"The nexte thyng that I requere thee,**
"The next thing that I require of thee,
1011 **Thou shalt it do, if it lye in thy myght,**
Thou shalt do it, if it lies in thy power,
1012 **And I wol telle it yow er it be nyght."**
And I will tell it to you before it is night."

1013 **"Have heer my trouthe," quod the knyght, "I grante."**
"Have here my pledged word," said the knight, "I agree."
1014 **"Thanne," quod she, "I dar me wel avante**
"Then," she said, "I dare me well boast
1015 **Thy lyf is sauf, for I wol stonde therby;**
Thy life is safe, for I will stand thereby;
1016 **Upon my lyf, the queene wol seye as I.**

Upon my life, the queen will say as I.

1017 **Lat se which is the proudeste of hem alle**
Let's see which is the proudest of them all

1018 **That wereth on a coverchief or a calle**
That wears a kerchief or a hairnet

1019 **That dar seye nay of that I shal thee teche.**
That dares say `nay' of what I shall teach thee.

1020 **Lat us go forth withouten lenger speche."**
Let us go forth without longer speech."

1021 **Tho rowned she a pistel in his ere,**
Then she whispered a message in his ear,

1022 **And bad hym to be glad and have no fere.**
And commanded him to be glad and have no fear.

1023 **Whan they be comen to the court, this knyght**
When they are come to the court, this knight

1024 **Seyde he had holde his day, as he hadde hight,**
Said he had held his day, as he had promised,

1025 **And redy was his answere, as he sayde.**
And his answer was ready, as he said.

1026 **Ful many a noble wyf, and many a mayde,**
Very many a noble wife, and many a maid,

1027 **And many a wydwe, for that they been wise,**
And many a widow, because they are wise,

1028 **The queene hirself sittynge as a justise,**
The queen herself sitting as a justice,

1029 **Assembled been, his answere for to heere;**
Are assembled, to hear his answer;

1030 **And afterward this knyght was bode appeere.**
And afterward this knight was commanded to appear.

1031 **To every wight comanded was silence,**
Silence was commanded to every person,

1032 **And that the knyght sholde telle in audience**
And that the knight should tell in open court

1033 **What thyng that worldly wommen loven best.**
What thing (it is) that worldly women love best.

1034 **This knyght ne stood nat stille as doth a best,**
This knight stood not silent as does a beast,

1035 **But to his questioun anon answerde**
But to his question straightway answered

1036 **With manly voys, that al the court it herde:**
With manly voice, so that all the court heard it:

1037 **"My lige lady, generally," quod he,**
"My liege lady, without exception," he said,

1038 **"Wommen desiren to have sovereynetee**
"Women desire to have sovereignty

1039 **As wel over hir housbond as hir love,**
As well over her husband as her love,

1040 **And for to been in maistrie hym above.**
And to be in mastery above him.

1041 **This is youre mooste desir, thogh ye me kille.**
This is your greatest desire, though you kill me.

1042 **Dooth as yow list; I am heer at youre wille."**
Do as you please; I am here subject to your will."

1043 **In al the court ne was ther wyf, ne mayde,**
In all the court there was not wife, nor maid,
1044 **Ne wydwe that contraried that he sayde,**
Nor widow that denied what he said,
1045 **But seyden he was worthy han his lyf.**
But said that he was worthy to have his life.
1046 **And with that word up stirte the olde wyf,**
And with that word up sprang the old woman,
1047 **Which that the knyght saugh sittynge on the grene:**
Whom the knight saw sitting on the green:
1048 **"Mercy," quod she, "my sovereyn lady queene!**
"Mercy," she said, "my sovereign lady queen!
1049 **Er that youre court departe, do me right.**
Before your court departs, do me justice.
1050 **I taughte this answere unto the knyght;**
I taught this answer to the knight;
1051 **For which he plighte me his trouthe there,**
For which he pledged me his word there,
1052 **The firste thyng that I wolde hym requere**
The first thing that I would ask of him
1053 **He wolde it do, if it lay in his myghte.**
He would do, if it lay in his power.
1054 **Bifore the court thanne preye I thee, sir knyght,"**
Before the court then I pray thee, sir knight,"
1055 **Quod she, "that thou me take unto thy wyf,**
Said she, "that thou take me as thy wife,
1056 **For wel thou woost that I have kept thy lyf.**
For well thou know that I have saved thy life.
1057 **If I seye fals, sey nay, upon thy fey!"**
If I say false, say `nay', upon thy faith!"

1058 **This knyght answerde, "Allas and weylawey!**
This knight answered, "Alas and woe is me!
1059 **I woot right wel that swich was my biheste.**
I know right well that such was my promise.
1060 **For Goddes love, as chees a newe requeste!**
For God's love, choose a new request!
1061 **Taak al my good and lat my body go."**
Take all my goods and let my body go."

1062 **"Nay, thanne," quod she, "I shrewe us bothe two!**
"Nay, then," she said, "I curse both of us two!
1063 **For thogh that I be foul, and oold, and poore**
For though I am ugly, and old, and poor
1064 **I nolde for al the metal, ne for oore**
I would not for all the metal, nor for ore
1065 **That under erthe is grave or lith above,**
That under earth is buried or lies above,
1066 **But if thy wyf I were, and eek thy love."**
Have anything except that I were thy wife, and also thy love."

1067 **"My love?" quod he, "nay, my dampnacioun!**
"My love?" he said, "nay, my damnation!
1068 **Allas, that any of my nacioun**
Alas, that any of my family

1069 **Sholde evere so foule disparaged be!"**
Should ever be so foully degraded!"
1070 **But al for noght; the ende is this, that he**
But all for naught; the end is this, that he
1071 **Constreyned was; he nedes moste hire wedde,**
Constrained was; he must by necessity wed her,
1072 **And taketh his olde wyf, and gooth to bedde.**
And takes his old wife, and goes to bed.

1073 **Now wolden som men seye, paraventure,**
Now would some men say, perhaps,
1074 **That for my necligence I do no cure**
That because of my negligence I make no effort
1075 **To tellen yow the joye and al th' array**
To tell you the joy and all the rich display
1076 **That at the feeste was that ilke day.**
That was at the (wedding) feast that same day.
1077 **To which thyng shortly answeren I shal:**
To which thing shortly I shall answer:
1078 **I seye ther nas no joye ne feeste at al;**
I say there was no joy nor feast at all;
1079 **Ther nas but hevynesse and muche sorwe.**
There was nothing but heaviness and much sorrow.
1080 **For prively he wedded hire on morwe,**
For he wedded her in private in the morning,
1081 **And al day after hidde hym as an owle,**
And all day after hid himself like an owl,
1082 **So wo was hym, his wyf looked so foule.**
So woeful was he, his wife looked so ugly.

1083 **Greet was the wo the knyght hadde in his thoght,**
Great was the woe the knight had in his thought,
1084 **Whan he was with his wyf abedde ybroght;**
When he was brought to bed with his wife;
1085 **He walweth and he turneth to and fro.**
He wallows and he turns to and fro.
1086 **His olde wyf lay smylynge everemo,**
His old wife lay smiling evermore,
1087 **And seyde, "O deere housbonde, benedicitee!**
And said, "O dear husband, bless me!
1088 **Fareth every knyght thus with his wyf as ye?**
Does every knight behave thus with his wife as you do?
1089 **Is this the lawe of kyng Arthures hous?**
Is this the law of king Arthur's house?
1090 **Is every knyght of his so dangerous?**
Is every knight of his so aloof?
1091 **I am youre owene love and youre wyf;**
I am your own love and your wife;
1092 **I am she which that saved hath youre lyf,**
I am she who has saved your life,
1093 **And, certes, yet ne dide I yow nevere unright;**
And, certainly, I did you never wrong yet;
1094 **Why fare ye thus with me this firste nyght?**
Why behave you thus with me this first night?
1095 **Ye faren lyk a man had lost his wit.**

You act like a man who had lost his wit.

1096 **What is my gilt? For Goddes love, tel it,**
What is my offense? For God's love, tell it,

1097 **And it shal been amended, if I may."**
And it shall be amended, if I can."

1098 **"Amended?" quod this knyght, "Allas, nay, nay!**
"Amended?" said this knight, "Alas, nay, nay!

1099 **It wol nat been amended nevere mo.**
It will not be amended ever more.

1100 **Thou art so loothly, and so oold also,**
Thou art so loathsome, and so old also,

1101 **And therto comen of so lough a kynde,**
And moreover descended from such low born lineage,

1102 **That litel wonder is thogh I walwe and wynde.**
That little wonder is though I toss and twist about.

1103 **So wolde God myn herte wolde breste!"**
So would God my heart would burst!"

1104 **"Is this," quod she, "the cause of youre unreste?"**
"Is this," she said, "the cause of your distress?"

1105 **"Ye, certeinly," quod he, "no wonder is."**
"Yes, certainly," he said, "it is no wonder."

1106 **"Now, sire," quod she, "I koude amende al this,**
"Now, sir," she said, "I could amend all this,

1107 **If that me liste, er it were dayes thre,**
If I pleased, before three days were past,

1108 **So wel ye myghte bere yow unto me.**
Providing that you might behave well towards me.

1109 **"But, for ye speken of swich gentillesse**
"But, since you speak of such nobility

1110 **As is descended out of old richesse,**
As is descended out of old riches,

1111 **That therfore sholden ye be gentil men,**
That therefore you should be noble men,

1112 **Swich arrogance is nat worth an hen.**
Such arrogance is not worth a hen.

1113 **Looke who that is moost vertuous alway,**
Look who is most virtuous always,

1114 **Pryvee and apert, and moost entendeth ay**
In private and public, and most intends ever

1115 **To do the gentil dedes that he kan;**
To do the noble deeds that he can;

1116 **Taak hym for the grettest gentil man.**
Take him for the greatest noble man.

1117 **Crist wole we clayme of hym oure gentillesse,**
Christ wants us to claim our nobility from him,

1118 **Nat of oure eldres for hire old richesse.**
Not from our ancestors for their old riches.

1119 **For thogh they yeve us al hir heritage,**
For though they give us all their heritage,

1120 **For which we clayme to been of heigh parage,**
For which we claim to be of noble lineage,

1121 **Yet may they nat biquethe for no thyng**
Yet they can not bequeath by any means
1122 **To noon of us hir vertuous lyvyng,**
To any of us their virtuous living,
1123 **That made hem gentil men ycalled be,**
That made them be called noble men,
1124 **And bad us folwen hem in swich degree.**
And commanded us to follow them in such matters.

1125 **"Wel kan the wise poete of Florence,**
"Well can the wise poet of Florence,
1126 **That highte Dant, speken in this sentence.**
Who is called Dante, speak on this matter.
1127 **Lo, in swich maner rym is Dantes tale:**
Lo, in such sort of rime is Dante's speech:
1128 **`Ful selde up riseth by his branches smale**
`Very seldom grows up from its small branches
1129 **Prowesse of man, for God, of his goodnesse,**
Nobility of man, for God, of his goodness,
1130 **Wole that of hym we clayme oure gentillesse';**
Wants us to claim our nobility from him';
1131 **For of oure eldres may we no thyng clayme**
For from our ancestors we can claim no thing
1132 **But temporel thyng, that man may hurte and mayme.**
Except temporal things, that may hurt and injure a man.

1133 **"Eek every wight woot this as wel as I,**
"Also every person knows this as well as I,
1134 **If gentillesse were planted natureelly**
If nobility were planted naturally
1135 **Unto a certeyn lynage doun the lyne,**
Unto a certain lineage down the line,
1136 **Pryvee and apert thanne wolde they nevere fyne**
Then in private and in public they would never cease
1137 **To doon of gentillesse the faire office;**
To do the just duties of nobility;
1138 **They myghte do no vileynye or vice.**
They could do no dishonor or vice.

1139 **"Taak fyr and ber it in the derkeste hous**
"Take fire and bear it in the darkest house
1140 **Bitwix this and the mount of Kaukasous,**
Between this and the mount of Caucasus,
1141 **And lat men shette the dores and go thenne;**
And let men shut the doors and go away;
1142 **Yet wole the fyr as faire lye and brenne**
Yet will the fire as brightly blaze and burn
1143 **As twenty thousand men myghte it biholde;**
As if twenty thousand men might it behold;
1144 **His office natureel ay wol it holde,**
Its natural function it will always hold,
1145 **Up peril of my lyf, til that it dye.**
On peril of my life (I say), until it dies.

1146 **"Heere may ye se wel how that genterye**
"Here may you see well that nobility

1147 **Is nat annexed to possessioun,**
Is not joined with possession,
1148 **Sith folk ne doon hir operacioun**
Since folk not do behave as they should
1149 **Alwey, as dooth the fyr, lo, in his kynde.**
Always, as does the fire, lo, in its nature.
1150 **For, God it woot, men may wel often fynde**
For, God knows it, men may well often find
1151 **A lordes sone do shame and vileynye;**
A lord's son doing shame and dishonor;
1152 **And he that wole han pris of his gentrye,**
And he who will have praise for his noble birth,
1153 **For he was boren of a gentil hous**
Because he was born of a noble house
1154 **And hadde his eldres noble and vertuous,**
And had his noble and virtuous ancestors,
1155 **And nel hymselven do no gentil dedis**
And will not himself do any noble deeds
1156 **Ne folwen his gentil auncestre that deed is,**
Nor follow his noble ancestry that is dead,
1157 **He nys nat gentil, be he duc or erl,**
He is not noble, be he duke or earl,
1158 **For vileyns synful dedes make a cherl.**
For churlish sinful deeds make a churl.
1159 **For gentillesse nys but renomee**
For nobility is nothing but renown
1160 **Of thyne auncestres, for hire heigh bountee,**
Of thy ancestors, for their great goodness,
1161 **Which is a strange thyng to thy persone.**
Which is a thing not naturally part of thy person.
1162 **Thy gentillesse cometh fro God allone.**
Thy nobility comes from God alone.
1163 **Thanne comth oure verray gentillesse of grace;**
Then our true nobility comes from grace ;
1164 **It was no thyng biquethe us with oure place.**
It was not at all bequeathed to us with our social rank.

1165 **"Thenketh hou noble, as seith Valerius,**
"Think how noble, as says Valerius,
1166 **Was thilke Tullius Hostillius,**
Was that same Tullius Hostillius,
1167 **That out of poverte roos to heigh noblesse.**
That out of poverty rose to high nobility.
1168 **Reedeth Senek, and redeth eek Boece;**
Read Seneca, and read also Boethius;
1169 **Ther shul ye seen expres that it no drede is**
There shall you see clearly that it is no doubt
1170 **That he is gentil that dooth gentil dedis.**
That he is noble who does noble deeds.
1171 **And therfore, leeve housbonde, I thus conclude:**
And therefore, dear husband, I thus conclude:
1172 **Al were it that myne auncestres were rude,**
Although it is so that my ancestors were rude,
1173 **Yet may the hye God, and so hope I,**
Yet may the high God, and so hope I,
1174 **Grante me grace to lyven vertuously.**

Grant me grace to live virtuously.

1175 **Thanne am I gentil, whan that I bigynne**
Then am I noble, when I begin

1176 **To lyven vertuously and weyve synne.**
To live virtuously and abandon sin.

1177 **"And ther as ye of poverte me repreeve,**
"And whereas you reprove me for poverty,

1178 **The hye God, on whom that we bileeve,**
The high God, on whom we believe,

1179 **In wilful poverte chees to lyve his lyf.**
In voluntary poverty chose to live his life.

1180 **And certes every man, mayden, or wyf**
And certainly every man, maiden, or woman

1181 **May understonde that Jhesus, hevene kyng,**
Can understand that Jesus, heaven's king,

1182 **Ne wolde nat chese a vicious lyvyng.**
Would not choose a vicious form of living.

1183 **Glad poverte is an honest thyng, certeyn;**
Glad poverty is an honest thing, certain;

1184 **This wole Senec and othere clerkes seyn.**
This will Seneca and other clerks say.

1185 **Whoso that halt hym payd of his poverte,**
Whoever considers himself satisfied with his poverty,

1186 **I holde hym riche, al hadde he nat a sherte.**
I consider him rich, although he had not a shirt.

1187 **He that coveiteth is a povre wight,**
He who covets is a poor person,

1188 **For he wolde han that is nat in his myght;**
For he would have that which is not in his power;

1189 **But he that noght hath, ne coveiteth have,**
But he who has nothing, nor covets to have anything,

1190 **Is riche, although ye holde hym but a knave.**
Is rich, although you consider him but a knave.

1191 **Verray poverte, it syngeth proprely;**
True poverty, it rightly sings;

1192 **Juvenal seith of poverte myrily:**
Juvenal says of poverty merrily:

1193 **`The povre man, whan he goth by the weye,**
`The poor man, when he goes along the roadway,

1194 **Bifore the theves he may synge and pleye.'**
Before the thieves he may sing and play.'

1195 **Poverte is hateful good and, as I gesse,**
Poverty is a hateful good and, as I guess,

1196 **A ful greet bryngere out of bisynesse;**
A very great remover of cares;

1197 **A greet amendere eek of sapience**
A great amender also of wisdom

1198 **To hym that taketh it in pacience.**
To him that takes it in patience.

1199 **Poverte is this, although it seme alenge:**
Poverty is this, although it may seem miserable:

1200 **Possessioun that no wight wol chalenge.**
A possession that no one will challenge.

1201 **Poverte ful ofte, whan a man is lowe,**
Poverty very often, when a man is low,

1202 **Maketh his God and eek hymself to knowe.**
Makes him know his God and also himself.
1203 **Poverte a spectacle is, as thynketh me,**
Poverty is an eye glass, as it seems to me,
1204 **Thurgh which he may his verray freendes see.**
Through which one may see his true friends.
1205 **And therfore, sire, syn that I noght yow greve,**
And therefore, sir, since I do not injure you,
1206 **Of my poverte namoore ye me repreve.**
You (should) no longer reprove me for my poverty.

1207 **"Now, sire, of elde ye repreve me;**
"Now, sir, of old age you reprove me;
1208 **And certes, sire, thogh noon auctoritee**
And certainly, sir, though no authority
1209 **Were in no book, ye gentils of honour**
Were in any book, you gentlefolk of honor
1210 **Seyn that men sholde an oold wight doon favour**
Say that men should be courteous to an old person
1211 **And clepe hym fader, for youre gentillesse;**
And call him father, because of your nobility;
1212 **And auctours shal I fynden, as I gesse.**
And authors shall I find, as I guess.

1213 **"Now ther ye seye that I am foul and old,**
"Now where you say that I am ugly and old,
1214 **Than drede you noght to been a cokewold;**
Than do not fear to be a cuckold;
1215 **For filthe and eelde, also moot I thee,**
For filth and old age, as I may prosper,
1216 **Been grete wardeyns upon chastitee.**
Are great guardians of chastity.
1217 **But nathelees, syn I knowe youre delit,**
But nonetheless, since I know your delight,
1218 **I shal fulfille youre worldly appetit.**
I shall fulfill your worldly appetite.

1219 **"Chese now," quod she, "oon of thise thynges tweye:**
"Choose now," she said, "one of these two things:
1220 **To han me foul and old til that I deye,**
To have me ugly and old until I die,
1221 **And be to yow a trewe, humble wyf,**
And be to you a true, humble wife,
1222 **And nevere yow displese in al my lyf,**
And never displease you in all my life,
1223 **Or elles ye wol han me yong and fair,**
Or else you will have me young and fair,
1224 **And take youre aventure of the repair**
And take your chances of the crowd
1225 **That shal be to youre hous by cause of me,**
That shall be at your house because of me,
1226 **Or in som oother place, may wel be.**
Or in some other place, as it may well be.
1227 **Now chese yourselven, wheither that yow liketh."**
Now choose yourself, whichever you please."

1228 **This knyght avyseth hym and sore siketh,**
This knight deliberates and painfully sighs,
1229 **But atte laste he seyde in this manere:**
But at the last he said in this manner:
1230 **"My lady and my love, and wyf so deere,**
"My lady and my love, and wife so dear,
1231 **I put me in youre wise governance;**
I put me in your wise governance;
1232 **Cheseth youreself which may be moost plesance**
Choose yourself which may be most pleasure
1233 **And moost honour to yow and me also.**
And most honor to you and me also.
1234 **I do no fors the wheither of the two,**
I do not care which of the two,
1235 **For as yow liketh, it suffiseth me."**
For as it pleases you, is enough for me."

1236 **"Thanne have I gete of yow maistrie," quod she,**
"Then have I gotten mastery of you," she said,
1237 **"Syn I may chese and governe as me lest?"**
"Since I may choose and govern as I please?"

1238 **"Ye, certes, wyf," quod he, "I holde it best."**
"Yes, certainly, wife," he said, "I consider it best."

1239 **"Kys me," quod she, "we be no lenger wrothe,**
"Kiss me," she said, "we are no longer angry,
1240 **For, by my trouthe, I wol be to yow bothe --**
For, by my troth, I will be to you both --
1241 **This is to seyn, ye, bothe fair and good.**
This is to say, yes, both fair and good.
1242 **I prey to God that I moote sterven wood,**
I pray to God that I may die insane
1243 **But I to yow be also good and trewe**
Unless I to you be as good and true
1244 **As evere was wyf, syn that the world was newe.**
As ever was wife, since the world was new.
1245 **And but I be to-morn as fair to seene**
And unless I am tomorrow morning as fair to be seen
1246 **As any lady, emperice, or queene,**
As any lady, empress, or queen,
1247 **That is bitwixe the est and eke the west,**
That is between the east and also the west,
1248 **Dooth with my lyf and deth right as yow lest.**
Do with my life and death right as you please.
1249 **Cast up the curtyn, looke how that it is."**
Cast up the curtain, look how it is."

1250 **And whan the knyght saugh verraily al this,**
And when the knight saw truly all this,
1251 **That she so fair was, and so yong therto,**
That she so was beautiful, and so young moreover,
1252 **For joye he hente hire in his armes two.**
For joy he clasped her in his two arms.
1253 **His herte bathed in a bath of blisse.**
His heart bathed in a bath of bliss.

1254 **A thousand tyme a-rewe he gan hire kisse,**
A thousand time in a row he did her kiss,
1255 **And she obeyed hym in every thyng**
And she obeyed him in everything
1256 **That myghte doon hym plesance or likyng.**
That might do him pleasure or enjoyment.

1257 **And thus they lyve unto hir lyves ende**
And thus they live unto their lives' end
1258 **In parfit joye; and Jhesu Crist us sende**
In perfect joy; and Jesus Christ us send
1259 **Housbondes meeke, yonge, and fressh abedde,**
Husbands meek, young, and vigorous in bed,
1260 **And grace t' overbyde hem that we wedde;**
And grace to outlive them whom we wed;
1261 **And eek I praye Jhesu shorte hir lyves**
And also I pray Jesus shorten their lives
1262 **That noght wol be governed by hir wyves;**
That will not be governed by their wives;
1263 **And olde and angry nygardes of dispence,**
And old and angry misers in spending,
1264 **God sende hem soone verray pestilence!**
God send them soon the very pestilence!

Heere endeth the Wyves Tale of Bathe